

M. Akif İnan'ın "Mescid-i Aksa" Şiiri Üzerine Bir İnceleme

Mustafa KARABULUT
Adıyaman Üniversitesi
mkarabulut@adiyaman.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-6259-0868

Araştırma Makalesi

DOI: 10.31592/aeusbed.1571331

Geliş Tarihi: 21.11.2024

Revize Tarihi: 06.12.2024

Kabul Tarihi:06.01.2025

Atf Bilgisi

Karabulut, M. (2025). M. Akif İnan'ın "Mescid-i Aksa" şiiri üzerine bir inceleme. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(Özel Sayı), 125-134.

ÖZ

Kudüs, İslam dünyasında Mekke ve Medine ile beraber üç kutsal kentten biridir. Bu üç şehir de tarih boyunca birçok peygamberin yaşadığı ve bir süre kaldığı mekânlardır. Mekke, İslam âleminin en kutsal kenti sayılmakla beraber, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğduğu yerdir. Ayrıca Beytullah olarak bilinen Kâbe de bu şehirde yer alır. Medine ise Mescid-i Nebevi olarak bilinir ve Muhammed'in kabrini içerisinde barındırır. Medine, İslam dünyasının en önemli ikinci kenti olarak bilinir ve "Peygamber Şehri" olarak da tanınır. Kudüs ise birçok din tarafından kutsal kabul edilen bir kenttir. Özellikle Müslümanların ilk kıblesi olması, İsrâ ve Mirâç mucizesinin yaşandığı yer olması ve Mescid-i Aksâ'yı bulundurması bakımlarından büyük öneme sahiptir. Kudüs ve Mescid-i Aksa Türk şiirinde birçok şair tarafından konu olarak irdelemiştir. Klasik Türk şiirinde genel olarak Mirâç hadisesi öne çıkarken modern Türk şiirinde daha çok siyasi, tarihî ve İslami bağlamda değerlendirilir. Sezai Karakoç, Necip Fazıl Kısakürek, Cahit Zarifoğlu, Nuri Pakdil ve Arif Ay gibi şairlerden başka Mehmet Akif İnan da bu konuda şiirler kaleme almıştır. Hatta kendisi *Kudüs Şairi* diye anılır. Bu bağlamda en bilinen şiiri "Mescid-i Aksa"dır. Şiire, "Mescid-i Aksa'yı gördüm düşümde / Bir çocuk gibiydi ve ağlıyordu" dizeleriyle başlayan şair, bu kutsal mekânı ailesinden ayrılmış bir çocuğa benzeter. Buranın Müslümanların ilk kıblesi olduğunu da belirten İnan, "İslam birliği" hayali kurar. Bu makalede amaç, Akif İnan'ın "Mescid-i Aksa" adlı şiirini tahlil etmektir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akif İnan, Mescid-i Aksa şiiri, Kudüs, Filistin, miraç.

A Study on Mehmet Akif İnan's Poem "Mescid-i Aksa"

ABSTRACT

Jerusalem is one of the three holy cities in the Islamic world, along with Mecca and Medina. All three cities have been places where many prophets lived and stayed for a while throughout history. Mecca is considered the holiest city in the Islamic world and is the birthplace of Hz. Muhammad (pbuh). The Kaaba, also known as the House of Allah, is also located in this city. Medina is known as the Masjid an-Nabawi and contains the tomb of Muhammad. Medina is known as the second most important city in the Islamic world and is also known as the "City of the Prophet". Jerusalem is a city considered sacred by many religions. It is of great importance, especially in terms of being the first qibla of Muslims, being the place where the miracles of Isra and Miraj took place and containing the Masjid al-Aqsa. Jerusalem and the Masjid al-Aqsa have been examined as subjects by many poets in Turkish poetry. While the Miraj event is generally prominent in classical Turkish poetry, it is evaluated more in a political, historical and Islamic context in modern Turkish poetry. In addition to poets such as Sezai Karakoç, Necip Fazıl Kısakürek, Cahit Zarifoğlu, Nuri Pakdil ve Arif Ay, Mehmet Akif İnan has also written poems on this subject. He is even known as the *Poet of Jerusalem*. In this context, his most well-known poem is "Mescid-i Aksa". The poet, who begins the poem with the lines "I saw Mescid-i Aksa in my dream / It was like a child and it was crying", compares this sacred place to a child separated from its family. İnan, who also states that this is the first qibla of Muslims, dreams of "Islamic unity". The aim of this article is to analyze Akif İnan's poem "Mescid-i Aksa".

Keywords: Mehmet Akif İnan, poem of Masjid al-Aqsa, Jerusalem, Palestine, ascension.

Giriş

Arapça asıllı kelime olan Aksâ; uzak, en uzak, en uç ve nihai anlamlarına gelir. Bu sözcük Kabe'ye üç önemli camiden en uzak olanı anlamına gelir. Kur'ân-ı Kerim'de İsrâ suresi 1. ayetinde el-Mescidü'l-Aksâ denilen bölgenin Beytü'l Makdis olduğu ve çevresinin kutsal kılındığı görüşü İslam âleminde kabul görür. Allah'a ibadet yapılması için Mescid-i Harâm'dan sonra inşa edilmiş ikinci mabettir. Her iki mekân da İslam dünyasının simgesel değerlerindedir. Müslümanların yüzlerce yıl boyunca üzerinde titredikleri Kudüs, İsrâ ve Mirâç mucizesinin yaşandığı yer olması ve Mescid-i Aksâ'yı

bulundurması bakımlarından daha da öneme sahiptir. Bu kutsal mirasın İslam'ın ruhunu yaşaması ve yaşatması Müslümanların görevidir. Kudüs ve Mescid-i Aksa, Türk şiirinde birçok şaire ilham kaynağı olur. Klasik Türk şiirinde genel olarak Miraç hadisesi etrafında ele alınan bu husus, Neşati, Hüsamzâde Feyzî, Medhî, Nesîmî vb. şairlerin divanlarında kendine yer bulur. Modern Türk şiirinde Kudüs özellikle 1960'lardan sonra daha çok ele alınmaya başlanır. Bu temada yazılan şiirler genel olarak İsrail'in Filistin topraklarını işgali ve Mescid-i Aksa'nın uğradığı felaketlerle ilgilidir. Daha çok İslami duyarlılıkla irdelenen bu konu bir "Filistin davası"na dönüşür. Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Necip Fazıl Kısakürek, Arif Ay, Nuri Pakdil, Mustafa Miyasoğlu ve Mehmet Akif İnan Filistin temalı şiirler kaleme alırlar.

12 Temmuz 1940'ta Şanlıurfa'da dünyaya gelen Mehmet Akif İnan, Türk edebiyatının önemli isimlerindedir. Kendisi, Yedi Güzel Adam topluluğunun sanatçılarından biridir. Diğerleri ise Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Ali Kutlay, Rasim Özdenören, Alâeddin Özdenören ve Nuri Pakdil'dir. Şair, Kahramanmaraş'ta 1960 yılında Necip Fazıl Kısakürek ile tanışır. "Necip Fazıl 1950 sonrası dinî duyarlık taşıyan şairler üzerinde etkili olur. Onu 'Üstat' olarak benimseyen Sezai Karakoç başta olmak üzere Yedi Güzel Adam (Mavera şairleri)" (Yiğitbaş, 2023, s. 299). gibi şairler, manevi değerleri tematik bağlamda şiirlerinde işlerler. Akif İnan'da bunun izleri açıkça görülür. İnan, zamanla kendi üslubunu da bulur ve birçok eser kaleme alır. 1972'de ilk yapıtı olan *Edebiyat ve Medeniyet Üzerine*'yi yayımlar. 1974'te ilk şiir kitabı olan *Hicret*'i çıkarır. İnan, 1970'li yıllarda Edebiyat Mecmuası ve Mavera dergisinde birçok yazı ve şiir yayımlar. Şiirlerinde genel olarak din, tasavvuf, medeniyet, tarih, aşk, modernizm vb. konuları işler. Onun en önemli yönlerinden birisi de *Kudüs Şairi* olarak tanınmasıdır. Şair, 6 Ocak 2000 tarihinde Şanlıurfa'da vefat eder.

Mehmet Akif İnan'ın "Mescid-i Aksa" şiiri, Kudüs ve Mescid-i Aksa üzerine yazılmış en ünlü şiirlerdendir. Şiirde Mescid-i-Aksa'yı rüyasında gördüğünü söyleyen şair, Peygamberimizin düşünde Mekke'nin fethini görmesi hadisesini hatırlatır. Bu kutsal mekâna gitme imkânı bulamayan İnan, ona olan hasretini rüyasında gidermeye çalışır. Şair düşünde burayı ağlayan bir çocuğa benzetir. Anlatıcı, âdeta Mescid-i Aksa ile dertleşmektedir. Kardeşlerinden ayrı kalan bu kutsal yer, Müslümanları birlik olmaya davet eder. Şair, buranın Miraç'a giden yol ve Müslümanların ilk kiblesi olduğunu dile getirir. Şiir boyunca mahzun ve yetim bir çocuk gibi tasvir edilen Mescid-i Aksa, İslam'ın kendisini kucaklamasını ister.

Yöntem

Bilimsel çalışmalarda yöntem büyük önem taşır. Her bilim dalının kendine özgü yöntemleri olmakla beraber, müşterek kullandıkları hususlar da vardır.

Araştırma Modeli

Araştırma modelleri içerisinde doküman inceleme yöntemi, kültür analizi (etnografya), olgubilim (fenomenoloji), kuram oluşturma (durum çalışması), tarama araştırmaları, nedensel karşılaştırmalı araştırmalar, korelasyonel araştırmaları, tek denekli araştırmalar, meta analizi, deneysel araştırmalar, vb. yer alır. Bu çalışmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda Mehmet Akif İnan, Kudüs, Mescid-i Aksa ve Filistin üzerine birçok kaynak/belge analizi yapılmıştır.

Örneklem

Bu çalışmanın örnekleme, Mehmet Akif İnan'ın *Tenha Sözler* adlı kitabı, Mescid-i-Aksa şiiri ve konu ile ilgili kitaplar, tezler ve makalelerdir. Çalışma için veri toplama aşamasında Türk edebiyatında Kudüs ve Mescid-i Aksa ile ilgili kaleme alınmış bazı şiirlere de müracaat edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırma ile ilgili doküman incelemesi ve veri toplama faaliyetleri sistemli bir şekilde yapılmıştır. Mescid-i Aksa ile ilgili kaynaklar analiz edilirken Kudüs ve Filistin ile ilgili verilerden de

yararlanılmıştır. Çalışmada verilerin analizi için içerik analizi kullanılmıştır. Bu şekilde diğer materyallerden de çıkarımlar yapılmıştır.

Araştırma Etiği

Çalışma ile ilgili verilere kitaplar, makaleler, tezler ve dokümanlar üzerinden ulaşılabildiği için etik kurul izni gerekmemektedir.

Bulgular

Bu kısımda Mehmet Akif İnan'ın kaleme aldığı "Mescid-i Aksa" şiiri irdelenirken bu şiirle ve şairi ile ilgili veriler yapılan çalışmalar ve Mescid-i Aksa, Kudüs ve Filistin ile ilgili elde edilmiş bulgular ele alınmıştır. Elde edilen bulgular içerisinde dikkat çeken husus, Mescid-i Aksa'nın eskisi kadar Müslümanlar tarafından ziyaret edilmemesidir. Bu kutsal mekân âdeta yetim kalmış bir çocuk gibidir. Birçok peygamberin ayak izlerini taşıyan Kudüs, etrafı çevrelendiği için Müslümanların giremediği artık yer hâline gelmiştir. İslami duyarlılıkla yazılmış bu şiir, "Filistin davası"nın da hatırlatması bakımından önemlidir.

Üç Kutsal Kent: Mekke, Medine ve Kudüs

İslam dünyasında Mekke, Medine ve Kudüs'ün ayrı bir önemi vardır. Mekke, bünyesinde Kâbe'yi de bulundurması bakımından büyük öneme sahiptir. Mekke-i Mükerrreme, İslam'ın en önemli mekânlarından biri olup Kâbe'yi içerisinde barındırır. Kuran'ı Kerim'de, "Hani İbrahim, İsmail ile birlikte evin (Kâbe'nin) temellerini yükseltiyor, 'Ey Rabbimiz! Bizden kabul buyur! Şüphesiz sen hakkıyla işitensin, hakkıyla bilensin' diyorlardı." (Bakara, 2/127) denilerek Kâbe'nin kurulduğu zamana gönderme yapar.

Medine veya diğer adıyla Medine-i Münevvere (eski adı: Yesrib), Suudi Arabistan'ın Hicaz bölgesinde, Mekke'nin kuzeyinde bulunan bir kenttir. Bu şehir, Mescid-i Nebevi'yi ve Muhammed'in kabrini içerisinde barındırır. Medine, İslam dünyasının en önemli ikinci kenti olarak bilinir. Bu şehir, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) 622 yılında Mekke'den hicret ettiği ve hayatının bir kısmını geçirdiği yerdir. Medine, "Peygamber Şehri" olarak da tanınır.

"Beytü'l- Mukaddes" adıyla da anılan Kudüs ise İslam âleminin çok değer verdiği bir başka şehirdir. Dünyanın en eski şehirlerinden biri olarak bütün insanlık tarihine tanıklık etmiştir. Peygamberimizin hicretten önce Kâbe'yi de önüne alarak Kudüs'e yönelerek namaz kılmıştır. Bundan on altı, on yedi ay sonra kible Kâbe'ye çevrilmiştir. Kudüs, bu bağlamda Mekke ve Medine ile İslam âleminin kutsal merkezlerinden biri olmuştur. Kudüs; Yahudi, Hristiyan ve Müslümanlar tarafından mukaddes kabul edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de, A'raf, Mâide, Enbiyâ ve Meryem surelerinde, bu şehirle ilgili ayetler yer alır.

Modern Türk Şiirinde Kudüs ve Mescid-i Aksa

Modern Türk şiirinde Kudüs genel olarak 1960'lardan sonra ciddi biçimde işlenmeye başlar. 1967'deki Arap-İsrail Savaşı bu ilgiyi artırır. Bu yıllarda Filistin daha çok dikkat çekmeye başlar. Arap-İsrail Savaşı'nın meydana geldiği yıllarda Türkiye'de İslamî duyarlılık daha da artar. Büyük Doğu dergisi ile Necip Fazıl, Diriliş ile Sezai Karakoç; Edebiyat dergisi ile Nuri Pakdil, Maveria ile Cahit Zarifoğlu İslami değerleri işlemişlerdir. Şairler Kudüs'ü genel olarak ölüm, ağıt, direniş ve umut temaları ile birlikte ele alırlar.

Sezai Karakoç, "Ey Yahudi" adlı şiirde Yahudilerin 1969'da Mescid-i Aksa'yı yakmasına tepki gösterir. Diriliş dergisinde "Ey Yahudi" adlı bir şiirini çıkarır. Şair, Kudüs'ü Modern Türk şiirinde ele alan ilk sanatçı olur. Karakoç, Yahudilerin Mescid-i Aksa'yı yakmalarından dolayı büyük üzüntü duyar:

"Nihayet Mescid-i Aksa'yı da yaktın

ey Yahudi! ...
Asırlardır insanlığın ruhunu yaktığın gibi
ey Yahudi! ...” (Karakoç, 1969, s. 49).

Şair daha sonra Peygamberimizin Miraç'a çıktığı yeri Yahudilerin yaktığını söyler. Karakoç, özellikle *Alınyazısı Saati* adlı yapıtında bulunan şiirlerinde Kudüs ve Filistin'le beraber Müslümanların birçok beldesindeki acılara tercüman olur.

Cahit Zarifoğlu da Kudüs ve Filistin ile ilgili söz söyleyen bir sanatçıdır. “Kudüs’ün yanı başında Beyrut ve Filistin’de yapılan katliama bir tepki olarak yazdığı şiiri, onun bu konudaki içsel tepkilerinin âdeta bir dışavurumudur.” (Öztürk, 2017, s. 52). “Daralan Vakitler” şiirinde, “*Paletlerle ezilmiş babaları / Yahudi doğramış analarını / Binlerce çocuk topların betonların altında*” (Zarifoğlu, 2004, s. 383) diyen şair, bölgedeki zulmü ortaya koyar. O, İslami hassasiyetle mücadele azmini bırakmaz ve Beyrut’ta yapılan zulümlere kayıtsız kalmaz. Ayrıca Kudüs’ün yanında yer alan bölge için Müslümanların kayıtsız kalmamasını istemektedir.

Nuri Pakdil’in bazı şiirlerinde Kudüs ile ilgili izler bulunur. Pakdil, Kudüs’ü İslami bir duyarlılıkla ele alır ve bu kenti içtenlikle sevmek gerektiğini dile getirir. O, insanlığın en önemli görevlerinden birinin Kudüs’ü sevmek ve savunmak olduğunu ifade eder. Şair, Kudüs ve Filistin’e kalpten bağlanarak eserlerinde yer verir. Orta Doğu’ya büyük bir önem veren şair için Filistin ve Kudüs’ün önemi büyüktür.

Kudüs’ün Pakdil’in şiirinde imgesel görünüşü “Anneler ve Kudüsler” şiirinde açıkça görülür. 1972’de yayınlanan bu şiir, Arap-İsrail mücadelesinin olduğu zamanlarda kaleme alınmıştır. Şiirde yaşanan felaketler trajik biçimde irdelenir. Anne ve Kudüs imgesel bakımdan acıyı ve gözyaşını hatırlatır. “Acı ve keder, şiire yansıyan en önemli hislerdir.” (Korkmaz, 2018: s. 252). Bu izlekler anne ve Kudüs ile iç içe kullanılmıştır. Annenin kutsallığı ve hassasiyeti ile Kudüs’ün kutsallığı arasında yakınlık kurulmuştur. Bir çocuktan bir Kudüs yapan anne, geleceğin de teminatıdır:

“Tûr Dağı’nı yaşa
Ki bilesin nerde Kudüs
Ben Kudüs’ü kol saati gibi taşıyorum
Ayarlanmadan Kudüs’e” (Pakdil, 2014, s.14)

Şiirin devamında, bir annenin bir çocuktan Kudüs yapacağını söyleyen şair, kişinin ayaklarında Kudüs gücünün olması gerektiğini ifade eder. Pakdil, Kudüs’ün sürekli insanın aklında olması gerektiğini söyler. O, Kudüs’ün maneviyatını insanların hissetmesi gerektiğini ifade etmek ister. Şair, İslam âleminin içine düştüğü feci durumdan kurtulmak için umutlu olmasını ve direniş içinde bulunması gerektiğini ifade eder.

Yukarıdaki isimlerden başka, Arif Ay, Mustafa Miyasoğlu, Kemal Sayar, Metin Önal Mengüşoğlu, Seyfettin Ünlü, Mustafa Yürekli, Cevat Akkanat ve Özcan Ünlü gibi pek çok sanatçı da Kudüs ile ilgili yapıtlar ortaya koymuşlardır.

Mehmet Akif İnan’ın “Mescid-i-Aksa” Şiiri Üzerine

İslami algıyla birçok şiir kaleme alan Mehmet Akif İnan, “Mescid-i Aksa” şiiri ile Filistin, Kudüs ve Mescid-i Aksa ile ilgili duyarlılığın artmasına vesile olur. Sezai Karakoç’un hassasiyetle yaklaştığı “Filistin davası”na İnan da büyük katkıda bulunur. Bu şiir önce 4 Ekim 1979’da Akıncılar dergisinin beşinci sayısında yayımlanır. Altı dörtlükten oluşan “Mescid-i Aksa”, Akif İnan’ın en çok tanınan şiirlerindedir. Şair, Kudüs’e gidememiş ve Mescid-i Aksa’yı görememiştir. “Bu şiir,

Müslümanların içinde buldukları durumu Mescid-i Aksa'nın şahsında gözler önüne serer.” (Karakaya, 2014, s. 117-118). Şair, Mescid-i Aksa'ya olan sevgisini ve özlemini ortaya koyar.

Şiirin anlatıcısı, “Mescid-i-Aksa”nın ilk dörtlüğünde bu kutsal mekânı rüyasında gördüğünü ve onun bir çocuk gibi ağladığını söyler. Buradaki rüya imgesi, Peygamberimizin Mekke'nin fethi ile ilgili gördüğü düşe bir anımsatmadır. Akif İnan da şiirin ilk dizisinde böyle bir düştten söz eder:

*“Mescid-i Aksa'yı gördüm düşümde
Bir çocuk gibiydi ve ağlıyordu
Varıp eşiğine alnımı koydum
Sanki bir yer altı nehr çağlıyordu”* (İnan, 2012, s. 29).

Şiirin ilk dörtlüğünde anlatıcı şairdir. O, Mescid-i Aksa'yı sevdiklerinden ayrılmak zorunda kalan bir çocuğa benzetir ve o Müslümanlardan ayrı kaldığından devamlı gözyaşı dökmektedir. Düşünde Mescid-i Aksa'yı gören şair, alnını onun eşiğine koyarak âdeta bir hasret giderir. Onu canlı bir varlık gibi algılayan anlatıcı, hayal dünyasında ona insani özellik verir. Anlatıcı, âdeta bu mekânla özdeşleşmiş gibidir. Şiirin rüyasında bir çocuk gibi ağlayan Mescid-i Aksa, hüznü bir yapı gösterir. Anlatıcı, gidip onun eşiğine alnını koyar ve sanki bir o sırada bir yeraltı ırmağının çağılığını duyar. Bu, aslında Mescid-i Aksa'nın sesidir.

İkinci dörtlükte şair, “Nerde kardeşlerin” diye bir ses duyduğunu söyler. Mescid-i Aksa, kişileştirilerek kardeşlerini aradığı ifade edilir. Müslümanlar, Mescid-i Aksa'dan biraz uzak kalmışlardır. Şiirin düşünce dünyasında Mescid-i-Aksa'nın ayrı bir yeri vardır. “Nerde kardeşlerin” ifadesi Müslümanları birlik olmaya davet eder. Şair, İslam birliği mefkuresini arzular:

*“Gözlerim yollarda bekler dururum
Nerde kardeşlerin diyordu bir ses
İlk Kiblesi benim ulu Nebi'nin
Unuttu mu bunu acaba herkes”* (İnan, 2012, s. 29).

Akif İnan, yukarıdaki dörtlükte bu kutsal mekânın Müslümanların ilk kiblesi olduğunu söyler. Anlatıcı, bunun unutulup unutulmadığını sorar. Hicret'ten önce Müslümanlar Kudüs'e dönerek ibadet ederken daha sonra Kabe'ye yönelirler. Müslümanların ilk kiblesi olan Kudüs, âdeta önemli bir kenttir. Yahudilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık için değerli olan Kudüs, Hz. Musa, Hz. İsa, Hz. Muhammet ve daha birçok peygamberin yaşadığı şehirdir. Hz. Peygamber'e özlem duyan Mescid-i Aksa'nın bir başka önemli yönü Miraç hadisesidir. Üçüncü dörtlükte bu hadiseden söz edilir. Bu kutsal mekânda daha sonra, yöresinde Burak'ın dolandığını, Miraç'a yol veren hız üssü olduğunu, kutsallığının kentin adından anlaşıldığını ve nur saçan bir kürsü olduğunu söyler. Kürsü ifadesi, hem Mescid-i Aksa'nın aydınlatılması hem de bu bölgenin merkez olması anlamlarını içerir. Burak, *berk* (şimşek) kökünden gelir ve Peygamberimizin çok hızlı bir şekilde bu yolculuğu yaptığını gösterir:

*“Burak dolanırdı yörelerimde
Miraca yol veren hız üssü idim
Kutsallığım belli şehir ismimden
Her yana nur saçan bir kürsü idim”* (İnan, 2012, s. 29).

Şair, Mescid-i Aksa'nın Miraç için âdeta bir *hız üssü* olduğunu söyler. Miraç kelimesi yükseğe çıkmak anlamına gelen “uruc”tan gelmektedir. Hz. Muhammed'in (s.a.v) Allah'ın katına kabul edilişi hadisesi olarak bilinir. Bu terim, Hz. Muhammed'in Cebrail'in yanında gelen Burak adlı bineğin üzerinde önce Mekke'deki Mescid-i Haram'a sonra Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya gidişini, daha sonra ise göğe yükselişini anlatır. Gece meydana gelen bu olaydan dolayı “gece yolculuğu” manasına gelen “İsra” sözcüğüyle de anılır. Bu olay, Kur'an-ı Kerim'deki “İsra” suresinde de ifade edilir.

Dördüncü dörtlükte Mescid-i Aksa, bir zamanlar birçok Müslüman'ın tek yürek hâlinde kendisine koştuğunu, birçok peygamberle de hemşehri olduğunu söyler. Mescid-i Aksa, Müslümanların ilk kıblesi olmasından dolayı yüzlerce yıl ziyaret edilmiştir. İslamiyet'in çok iyi yaşandığı dönemlerde bu mekân da değerinin zirvesindedir. Müslümanlara yapılan eziyetler ve bu kutsal yerin kuşatılması, burada müninlerin azalmasına sebep olmuştur. Müslümanlar eskiden tek yürek buraya gelirken artık birlik ve beraberliğin zayıflamaya başladığı da söylenmek istenir.

*"Hani o günler ki binlerce mü'min
Tek yürek halinde bana koşardı
Hemşehrim nebiler hatırı için
Cevaba erişen dualar vardı"* (İnan, 2012, s. 29).

Kudüs, yüzlerce yıl birçok peygambere ev sahipliği yapmıştır. Peygamberlerin izlerini taşıyan bu kutsal kent, İslam dünyasının da gözbebeğidir. Buna rağmen İslamiyet'in ağırlığı son yıllarda azalmaya başlamıştır. Mescid-i Aksa, burada yaşayan peygamberleri "hemşehri" olarak ifade eder. Bu bakımdan peygamberlerin hatırına burada yapılan duaların da kabul edildiğini belirtir.

Beşinci dörtlükte artık yanına kimsenin gelmediğinden yakınan Mescid-i Aksa, Müslümanlardan da uzak kaldığını, tek ve تنها olduğunu söyler. Yalnızlık, ayrılık ve kimsesizlik içerisindeki Mescid-i Aksa kendisini terk edilmiş hisseder. Bu bakımdan gözleri de yaşlıdır. Etrafi çevrilmiş olan Mescid-i Aksa, rüzgârın bile gözyaşlarını silmeye gücünün yetmeyeceğini söyler:

*"Şimdi kimsecikler varmaz yanıma
Mü'minden yoksunum tek ve tenhayım
Rüzgarlar silemez gözyaşlarımı
Çöllerde kayıp bir yetim vâhayım"* (İnan, 2012, s. 29).

İnan, ilk dörtlükte "Bir çocuk gibiydi ve ağlıyordu", ikinci dörtlükte "Gözlerim yollarda bekler dururum" ve yukarıdaki beşinci dörtlükte "Rüzgarlar silemez gözyaşlarımı" dizelerde ve göz ile ilgili anlatımlar kullanır. Göz sözcüğü imgesel bağlamda Mescid-i Aksa için duyulan üzüntüyü belirtmek için kullanılmıştır. Şiirin bu kısımlarda "Gözüm veya görme duyusunun insandan bağımsızlaşarak" (Korkmaz, 2012, s. 1780) bireyin üzüntülü hâlini yansıttığı görülür. Şair, Mescid-i Aksa'nın Müslümanlar için kaybolmuş vaha olduğunu belirtir. Vaha, çöllerde görülen, yer altı sularının yüzeye çıkmasından oluşan tarım alanlarına denir. Çölde vaha bulmak çok zor olmakla beraber hayati bir nitelik taşır. Vahalar nasıl ki çöllerde suyun ve yeşilliğin olduğu yerlerse Mescid-i Aksa da bu durumdadır. Şair, lirik unsurlara da önemli ölçüde yer vererek duygu yönü güçlü bir şiir kaleme almıştır. "Etkisini lirik söylem ve nihayetinde yaşanan hayat sahnesinden alan" (Yiğitbaşı, 2021, s. 407) bu şiir, bir direnişin ve haykırışın sembolü gibidir.

Altıncı dörtlükte, ilk dörtlükte olduğu gibi anlatıcı tekrar şairdir. Mescid-i Aksa'yı düşünde gören anlatıcı, buranın kendisinden Müslümanlara selam götürmesini istemektedir. Burada trajik olan husus, bu kutsal mekânın Müslümanlara hasret kalmasıdır. Müslümanların kendisine az ilgi göstermesinden dolayı üzülen Mescid-i Aksa, İslam'ın kendisini kucaklamasını ister:

*"Mescid-i Aksa'yı gördüm düşümde
Götür Müslümana selam diyordu
Dayanamıyorum bu ayrılığa
Kucaklasın beni İslâm diyordu"* (İnan, 2012, s. 29).

İslamiyet'in önemli merkezlerinden olan Mescid-i Aksa, Müslümanların burada daha az görülmesinden dolayı, "Dayanamıyorum bu ayrılığa" der. Miraç olayının gerçekleştiği bu mekânın her tarafı çevrilmiştir. İslâm dünyası, Mescid-i Aksa'nın etrafının çevrilmiş olması karşısında elinin kolunun âdeta bağlandığını belirtir. "Şiirin karamsarlıkla örülü duygu dünyası" vardır. (Durukoğlu, 2021, s. 87). Bunun sebebi Filistin'de Müslümanların çektiği acılardır. Mehmet Akif İnan, bu şiiri yıllarca Kudüs'e yapılan saldırılar karşısında duyduğu üzüntüyü belirtmek için kaleme almıştır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Kudüs, Müslümanlar tarafından Mekke ve Medine ile birlikte üç mukaddes kentten biri olarak kabul edilir. Bu kentin İslamiyet'in ilk kiblesi olması değerini daha da artırır. Birçok peygamberin bulunduğu bu kent, dünyanın ilgi odaklarından biri olur. İsrail'in topraklarını özellikle Filistin aleyhine genişletmesi ve Kudüs'ü tamamen ele geçirme isteği, Filistin halkının büyük acılar içinde kalmasına sebep olur. Uzun yıllarca devam eden savaşlar Filistin'in topraklarının çoğunun elden çıkmasına, Kudüs'ün büyük bölümünün İsrail'in kontrolüne geçmesine ve binlerce Müslüman'ın da ölümüne/şehit olmasına yol açar. Bu, artık bir "Filistin davası"na dönüşür. Artık işgal altında bir Filistin söz konusudur. Filistin, Kudüs ve Mescid-i Aksa birçok şair ve yazarın da ilgi alanına girer. Modern Türk şiirinde Mescid-i Aksa ve Kudüs genel olarak Filistin ve Kudüs'te yapılan zulümleri anlatmak için ele alınmıştır.

20. yüzyılın ikinci yarısından, özellikle 1960'lardan sonra Filistin, Kudüs ve Mescid-i Aksa daha çok siyasi, dinî ve ideolojik bağlamda irdelenir. Türk edebiyatının önemli isimlerinden Sezai Karakoç, Necip Fazıl Kısakürek, Mehmet Akif İnan, Cahit Zarifoğlu, Nuri Pakdil ve Arif Ay gibi isimler, Filistin'in işgal edilmesine tepki göstererek birçok eser kaleme alır. Mehmet Akif İnan, "Filistin davası"na oldukça hassas yaklaşır. Müslüman Filistin halkının, Kudüs'ün ve Mescid-i Aksa'nın özgürlüğe kavuşması için kalemiyle hizmet etmiştir. O, düşünde Mescid-i Aksa'yı gördüğünü söyleyerek Muhammed'in Mekke'nin fethinden önce gördüğü rüyaya gönderme yapar. Şair, dolayısıyla Kudüs'ün de tamamen Müslümanların şehri olmasını ister. Ayrıca, bu kutsal mekânın Müslümanların ilk kiblesi olduğunun da unutulmaması gerektiğini belirtir. O, Müslümanlar için birlik çağrısı yaparak ancak bu şekilde İslam'ın daha da yükseleceğini anlatmak ister. İnan, bu şiirde "Miraç" hadisesinden söz eder ve Mescid-i Aksa, Kudüs ve Miraç arasında anlam ilişkisi kurar.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Eserin yazarı % 100 katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Durukoğlu, S. (2021). Şiir şairini takdim eder: bir şiirin izinde şair Cumali Ünalı Hasannebioğlu. *Hece Taşları*, 7(74), 84-88.
- İnan, A. (2012). *Tenha sözler*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Yayınları.
- Karakaya, Z. (2014). *Mehmet Akif İnan hayatı, sanatı, eserleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karakoç, S. (1969). Ey Yahudi. *Diriliş Dergisi*, 3(1).
- Korkmaz, F. (2012). Edip Cansever'in şiirlerinde göz imgesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (7/3), 1777-1789.
- Korkmaz, F. (2018). *Başlangıcından Cumhuriyet'e yeni Türk şiirinde melankoli*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kur'an-ı Kerim, Bakara Sûresi, 2/127.
- Öztürk, M. (2017). Türk edebiyatında Kudüs teması. *Journal of Islamicjerusalem Studies*, 17(2), 39-57.

- Yiğitbaş, M. (2021). Mehmed Âkif Ersoy ve lirik gerçeklik. M. Tuğrul ve N. Salık (Ed.). *100. yılında İstiklâl Marşı ve Mehmed Âkif* içinde. Ankara: TBMM Başkanlığı İdari Teşkilatı.
- Yiğitbaş, M. (2023). 1950 sonrası Türk şiirinde geleneğin yansımaları. *Türk Dili*, Ekim 2023, 72(862), 294-306.
- Zarifoglu, C. (2004). *Şiirler*. Bütün Eserleri 1, 5. Baskı, İstanbul: Beyan Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

The word of Arabic origin, Aqsa, means far, the most distant, the most extreme and the final. This word means the farthest of the three important mosques to the Kaaba. This place is the second oldest temple built for people to worship Allah after the Masjid al-Haram. "Today, just as the Kaaba and its surroundings are called the Masjid al-Haram, the Masjid al-Aqsa and its surroundings are called the Haram al-Sharif". Both places are among the symbolic values of the Islamic world. Jerusalem, which Muslims have been concerned about for hundreds of years, is even more important in terms of being the place where the miracles of Isra and Miraj took place and the fact that it contains the Al-Aqsa Mosque. "Jerusalem, whose sanctity is registered and honored by the Quran (Maida, 5/21), and which Allah introduced as 'a good and beautiful place' (Yunus, 10/93), is a sacred heritage that has been given to Muslims." It is the duty of Muslims to ensure that this sacred heritage lives and sustains the spirit of Islam. Jerusalem and the Al-Aqsa Mosque inspire many poets in Turkish poetry. This issue, which is generally addressed around the Miraj event in classical Turkish poetry, finds its place in the divans of poets such as Neşati, Hüsâmzâde Feyzî, Medhî, Nesîmî, etc. In modern Turkish poetry, Jerusalem began to be addressed more, especially after the 1960s. The poems written on this theme are generally related to the Israeli occupation of Palestinian lands and the disasters that the Al-Aqsa Mosque suffered. This issue, which is examined with more Islamic sensitivity, turns into a "Palestine cause". Mehmet Akif İnan, is one of the Seven Beautiful Men. The others are Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Ali Kutlay, Rasim Özdenören, Alaeddin Özdenören and Nuri Pakdil. The poet was exiled from Urfa High School to Maraş High School in 1958. He met Necip Fazıl Kısakürek in Kahramanmaraş in 1960. In 1972, he published his first book, Edebiyat ve Medeniyet Üzerine. In 1974, he published his first book of poetry, Hicret. İnan published many articles and poems in Edebiyat Mecmuası and Mavera magazines in the 1970s. His poems generally deal with subjects such as religion, Sufism, civilization, history, love, modernism, etc. One of his most important aspects is that he is known as the Jerusalem Poet. Mehmet Akif İnan's poem "Al-Aqsa Mosque" is one of the most famous poems written about Jerusalem and Al-Aqsa Mosque. In the poem, the poet, who says that he saw Al-Aqsa Mosque in his dream, reminds us of the incident of our Prophet seeing the conquest of Mecca in his dream. İnan, who could not find the opportunity to go to this holy place, tries to relieve his longing for it in his dream. The poet compares this place to a crying child in his dream. The narrator is almost sharing his troubles with Al-Aqsa Mosque. This holy place, which is separated from its brothers, invites Muslims to unite. The poet expresses that this place is the path to Miraj and the first Qiblah of Muslims. Masjid al-Aqsa, which is depicted as a sad and orphaned child throughout the poem, wants Islam to embrace it.

Method

In scientific studies, method is of great importance. Although each branch of science has its own methods, there are also common issues that they use. Research models include document review method, cultural analysis (ethnography), phenomenology, theory formation (case study), survey research, causal comparative research, correlational research, single-subject research, meta-analysis, experimental research, etc. The document review method was used in this study. In this context, many source/document analyses were conducted on Mehmet Akif İnan, Jerusalem, Masjid al-Aqsa and Palestine. The sample of this study is Mehmet Akif İnan's book Tenha Sözler, the poem Masjid al-Aqsa and books, theses and articles related to the subject. During the data collection phase for the study, some poems written in Turkish literature about Jerusalem and Masjid al-Aqsa were also consulted. Document review and data collection activities related to this research were carried out systematically. While analyzing the sources related to Al-Aqsa Mosque, data related to Jerusalem and Palestine were also used. Content analysis was used to analyze the data in the study. In this way, inferences were made from other materials.

Findings

In this section, while examining Mehmet Akif İnan's poem "Al-Aqsa Mosque", data on this poem and its poet, studies conducted and findings obtained regarding Al-Aqsa Mosque, Jerusalem and Palestine are discussed. The striking point among the findings obtained is that Al-Aqsa Mosque is not visited by Muslims as much as it used to be. This holy place is like an orphaned child. Jerusalem, which bears the footprints of many prophets, has become a place that Muslims cannot enter because it is surrounded. This poem, written with Islamic sensitivity, is important in terms of reminding us of the "Palestine cause."

Conclusion, Discussion and Recommendations

Jerusalem is considered by Muslims to be one of the three holy cities, along with Mecca and Medina. The fact that this city is the first qibla of Islam further increases its value. This city, where many prophets were located, becomes one of the centers of attention of the world. Israel's expansion of its territory, especially against Palestine, and its desire to completely seize Jerusalem cause great suffering for the Palestinian people. The wars that continued for many years lead to the loss of most of Palestine's lands, the majority of Jerusalem coming under Israeli control, and the death/martyrdom of thousands of Muslims. This now turns into the "Palestine cause". There is now a Palestine under occupation. Palestine, Jerusalem and the Al-Aqsa Mosque are also of interest to many poets and writers. Although the Al-Aqsa Mosque and Jerusalem are mostly discussed in the context of the "Miraç" event in classical Turkish poetry, the tragic situation caused by the occupations is revealed in modern Turkish poetry. Mehmet Akif İnan has a very sensitive approach to the "Palestine cause". He has served with his pen for the liberation of the Muslim Palestinian people, Jerusalem and the Al-Aqsa Mosque. In his poem "Al-Aqsa Mosque", he examines the "Palestine cause" by using this holy place imaginatively. In the first lines of the poem, the poet says, "I saw the Al-Aqsa Mosque in my dream / It was like a child and it was crying" and compares the Al-Aqsa Mosque to a child left alone/motherless. Akif İnan says that he sees the Al-Aqsa Mosque in his dream. He refers to the dream that Muhammad had before the conquest of Mecca. Therefore, the poet wants Jerusalem to be a city that belongs entirely to Muslims. He states that the Al-Aqsa Mosque is the first qibla of Muslims and that no one should forget this. The phrase "Where are my brothers" in the poem is a call for unity for Muslims. İnan refers to the Miraj event in the lines "The burak used to roam around my regions / I was the speed base that paved the way for the Miraj". Akif İnan gives the message of Islamic unity with the phrase "Let Islam embrace me" in the last line.